

مهسعوود محهمه د

سلاویک له شیعری نویبایه تی کوردی

وهشانی یه کهم: گوڤاری به یان - ژماره 60، مارس 1980 - لاپه ره ی 16-22

وهشانی دووم: سایتی www.mamosta.net سالی 2009

تېښنیه کی سهره تایی هه یه له باره ی ئه و ئامیرانه ی مرؤف ته عبیران پې له شتان ده داته وه ده شی بیته تیشک به ده وروبهری «شیر - ئامیری ته عبیر» دا، نه ختیگ چه شمه ندازی بینر روون بکاته وه:

مرؤف به دوو جوړه ئامیری راگه یه نهر نیازه کانی خو ی دهرده بری: یه که میان هونه ره جوانه کان. ئه وی دیکه یان، ئاخوتن که ده شپته وه نووسین. لیره دا ره مز و ئیشاره ت و برؤ هه لته کاندن و ته لیپالی و شتی ئه وتویی نایه نه ناو حیسابی ئه م وتوویره چونکه نه ده چنه ریزی هونه ر و ئاخوتن و نه ده شگه نه مهیدانی ئه وان هه رچهنده به جوړیک له جوړان، تا ماوه یه ک، توانای ته عبیران هه یه. خو ئه گهر بایه خ به و چه شنه هو یانه ی ته عبیر بده ین ده بی نیشانه کانی هاموشوی سهر شه قامانیش به یتته ریزی هونه ر و ئاخوتن، ئنجا فیکه ی شوان و دهرگه لیدان و ئحم و نازانم چیش... نه ک هه ر ئه مانه، بگره وشه ی وه ک «هه چه، وشه، چه...» ش هه ر نایه نه ناو لیسته ی ئامیره کانی ته عبیر هه رچهنده له شیوه ی «دهنگی زمان» یش له زاره وه دهر دین. قسه م لیره دا له گه ل هونه ر و ئاخوتنه.

به ر له وه ی بچه قولایی لیکدانه وه وه، تایه تیه کی زیده جودا که ره وه ی ئاخوتن له هو یه کانی دیکه ی ته عبیر ده ده مه به ر نیگای خو ینه ر. ئاخوتن تاکه ئامیره که به ماده و واتایه وه زاده ی هه ناوی مرؤف بن، هونه ره کان هه ر لایه نی واتایان به چکه ی مرؤفه له وه به ولاره رهنک و زه یت و به رد و قوماش و فرچه و ریشه و ژی و گه چ... و ... هه موو ئه و که ره ستانه ی که له به ره مه ی هونه ریدا به شدارن له مرؤف بیگانه ن.

ئاخوتن له هه موو روویه که وه و به هه موو وجودیه وه زه نه ی هه ست و هو شی مرؤفه، ته نانه ت مرؤف دروستکه ر و داهینه ری ئاخوتنه پتر له وه ی هی منداله که ی بیت، بگره له گه رمایی له شیشی لی نزیکتره چونکه مندال و گه رمایی له ماده ی به پوز و به ره هستی دهره وه ی وجودی مرؤف به دهر ده نه وه که چی «وشه» له خودی مرؤفه که ده زیته وه به لام زانه وه ی مه عنه وی نه ک ماده ی. رهنگه بیر بو ئه وه بر وا که «وشه» ش له ماده وه وجود په یدا ده کات، گو یا «دهنگ» که قالبی وشه ی واتاداره پیوه ندی به هه واوه هه یه هه واش ماده یه. ئه م بو چونه روا له تی و سه راوییه چونکه مرؤف ده توانی له دهر وونی خو یدا وتوویره بکات بی ئه وه ی به زمان دهر یان بپریت. خو زور که سی بی زمان هه یه هه موو شتان تیده گات و هه موو شتانیش به

دل و میښکی خویدا تیده په ریتیت و یه ک وشه شی لی ده رنایه ت.. هه ر نه یسه. با بگه ریمه وه بو سه ر رچه ی مه به سستی هم نووسینه.

هونه ر، تیکرایان، که له رووی شیوه و جوړی «تینگه یاندن - راگه یاندن» هوه له گه ل ټاخواتندا به راورد بکرین ده چنه وه بو لای «تجرید» و هیماکاری، واته به ر له وه ی هونه ر کار بیه وی هیچ به رگی نامووی له به ر هونه ره که ی بکات، هونه ر وه ک خوی هه یه به جوړیکی ته جریدی واتا ده به خشی و فهره نگی قه رار داده و نووسراوی نیه واتا کانی لیک بداته وه وه ک که زمان فهره نگی هه یه، هه لبت بو یه هونه ر پیوستی به «وه رگیران» نییه له میلله تیکه وه بو میلله تیکی تر وه یا راستر ټه وه یه بلین وه رگیران هه لئاگری وه که زمان هه لی ده گری و داخوازی شی ده کات، به نمونه که گوت «تووره یی» عه ره بیک تیتناگا تا بو ی نه که یته «غضب» به لام که به وینه کیشی ته عبیرت له «تووره یی - غضب - fury...» داوه هه موو بینه ریک له واتا که ی ده گات ره نگی کوردیک و ژاپونیه کیش هه ردوویان به جوړیکی له یه کتری نریک ته عبیر له «تووره یی» بده نه وه، ټه گه ر جوداوازی به کیش له نیوانیاندا هه بیت له وانه یه هه ر به قه ده ر جوداوازی نیوان دوو وینه کیشی کورد وه یا ژاپونی بیت. ټه وه ی راستیش بی ته عبیردانه وه ی ته جریدی له واتا به ناچاری جوداوازی ده خاته نیوان به ره می هونه ر کارانه وه چونکه مومکین نیه خورپه ی دل و تاسه ی ده روون و ره نگی نی په نجه ی دوو که س وه ک دوو نوسخه ی یه ک شت بن که ټه م بزویتنه رانه ش له مروفتیکه وه بو یه کیک دیکه گوران هه لبت به ره ه میشیان ده گوړی.

ره نگی راست بی بگوتری ره سم له پله ی پیشه وه و سه ره تایی «تجرید» دا بیت موسیقاش له دواین پله دا، واته ره سم له هونه ره کانی دیکه مه فهومتر بی و موسیقاش له هه موان زاتیر و ده روونیر بی هه ر نه بی له به ر ټه وه ی که ټامرازی ته عبیر له هونه ری موسیقادا، که ده نگی و ټاوازه، له خووه خزمتره له گه ل مه عنا و خه یال و خوولیا و به ټه رک و بلیمه تی موسیقا هه ر نه بی ناتوانی وه یا هه لئاگری ته عبیر له شتی ره ق و زه ق و به ره ه سستی وه ک به رد و دار و ره نگی و بین و بینراو و به ره ه ست و چیژراوانه یه، ټنجا ده شتوانی به هو ی وینه ی گول ته عبیر له «بین» بداته وه وه یا به هو ی که مانی ناو باوه شی مروفتیک و اتای «ټاواز» بیه خشی...

به هه ر حال ټه م خاسیه ته ی به کاره یانی «تجرید» و ریگه ته عبیری ته ماوی و پشت په رده له هونه ردا، بو ی بوه به قه لخان و به دریزایی میژوو له زور به لای

ناگهانی ئەم جیهانه پر کیشیهی پاراستوه سهره‌رای ئه‌وهی که «هونه‌ر» له بنه‌رده‌تا مه‌خلووقی ئاراییشت و جوانکارییه. تا ئیستاکه‌ش هونه‌ردۆستی هه‌موو جیهان مه‌رحه‌با له به‌ره‌می هونه‌ریک ده‌که‌ن که له رووی هونه‌ری رووته‌وه بیهیب بی دواتر سهر له ناوه‌رۆکی خوار ده‌که‌نه‌وه، ره‌نگه‌هه‌ر گویشی نه‌ده‌نی. هونه‌ر خۆی له خۆدا که‌ره‌سته‌یه‌کی مام سه‌لامه‌تۆکه‌ی ته‌عبیره، زۆر به‌ دره‌نگه‌وه خاوه‌نه‌که‌ی ده‌هاویژیتته ناراحه‌تییه‌وه. ئەمه‌ راستیه‌که هونه‌ر له چارچۆیه‌ی ره‌وای خۆیدا داده‌نیت، له نرخ‌ی که‌م ناکاته‌وه، وه‌ک ئه‌وه‌ی که هه‌نجیر و هه‌نگوین و تری و گۆره‌ویش نرخیان به‌وه‌دا نادۆرینن که له لوله‌ی تفه‌نگه‌وه ده‌رنایه‌ن...

له‌ تا‌ق‌می ئامیره‌ زمانیه‌کان، که په‌خشان و هۆنراوه، په‌خشانیش به‌سه‌ر زۆر له ئەژماره‌کانی ئەده‌ب و زانست، ئنجا گوتار و کتیب، ئنجا چیرۆک و شانۆگه‌ری.. دابه‌ش ده‌بی. بینگومان ئامیره‌ هه‌ره‌ به‌هیز و پیز و به‌ برشت و ده‌نگ و سه‌داکه‌ی ته‌عبیر له نیوان به‌ره‌ی ئاخوتن و نووسیندا گوتاری سیاسی و نووسینی سه‌ر به‌ سیاسه‌ت و باوه‌ر که راسته‌وخۆ و یه‌کسه‌ر، بی ته‌ئویل و زمانگرتن و «پییچی ده‌وه‌نی» نشته‌ر له دوومه‌ل ده‌دات چیرۆک و شانۆگه‌ری، به‌ عاده‌ت، له ناو هه‌لۆه‌ست و رووداوی ناو سه‌رگورشته‌که‌یان «بیرورا» ده‌رده‌برن و له‌وانه‌یه‌ گوته‌ هه‌ره‌ به‌ جورته‌ته‌کانیان له‌سه‌ر «نووسه‌ر، ده‌ره‌ینه‌ر» حیساب نه‌کری چونکه‌ به‌سه‌ر زمان‌ی غه‌یری خۆیدا ده‌ریان ده‌په‌رینی و رپی ئه‌وه‌ی ده‌می‌نی په‌نا بیاته‌وه به‌ر سایه‌بانه‌ زۆر مه‌شووره‌که‌ی «ناقل الکفر لیس بکافر». ئه‌وه‌ی مه‌ترسی و به‌لا بو نووسه‌ری چیرۆک و شانۆگه‌ری ده‌نیتته‌وه، ره‌نگه‌ چیرۆکه‌که‌ نه‌بی‌ت به‌لکو ئینتیمای نووسه‌ره‌که‌ بی‌ت، له‌وانه‌یه‌ هه‌مان قسه‌ و هه‌لۆه‌ستی ناو چیرۆکه‌که‌ له‌ نووسه‌ریکی دیکه‌ که ئینتیمای نییه‌ وه‌یا جودایه‌ به‌ داویوه‌ نه‌کری. ئاو‌ریک له‌ میژوو بده‌وه‌ ده‌بینی له‌ ولاتی مسلماندا هه‌میشه‌ مسلمانه‌تی بوته‌ شه‌فاعه‌تکاری ئه‌وانه‌ی قسه‌ی به‌ جورته‌تی پشت له‌ عه‌قیده‌یان کردوه، نه‌ک له‌ چیرۆک و به‌س، بگه‌ر له‌ هه‌موو مه‌یدانی‌کدا. هه‌لبه‌ت له‌ نیوان مه‌سیحیانیشدا هه‌مان دیارده‌ی خاله‌به‌خش کردنی مرۆفی مه‌سیحی له‌چاوه‌ی کافر باوه‌ هه‌روه‌هاش له‌ نیوان باوه‌ره‌ جودا جودا‌کانی دیکه‌ی ئەم جیهانه‌دا.

که‌ بی‌ین و له‌ روانگه‌ی مه‌ترسی و سه‌لامه‌تی ته‌عبیره‌وه‌ سه‌یری «ئاخپوه‌ر، ئاخوتن» بکه‌ین ده‌بینین له‌ کۆنه‌وه‌ شیع‌ر ئامیریکی سه‌لامه‌ت و بیخه‌ته‌ر بوه‌ له‌چاوه‌ په‌خشان. هه‌موو ئەو قسه‌ بی‌په‌روا و بی‌په‌ردانه‌ی که‌ ئە‌گه‌ر نووسه‌ر بیانکاته‌ په‌خشان هه‌رای بو‌ ده‌نیتته‌وه‌ له‌ شیع‌ردا به‌ درژیایی رۆژگار چاوی لی پۆشراوه‌ و به‌

قسه ی جوان و نه قل و بابه تی ټارایشت له قه له م دراوه. سهیری شیعره کانی نیو «ټه لف ليله» بکه و بزانه چی ټیدا گوتراوه «ټه لف ليله به شاعر و په خشانیه وه ټهم بپه رده ییه ی ټیدا به دی ده کری به لام شیعره کانی که به نمونه دیتنه وه زه قترن له پرووی جورټه تی زایه ندییه وه (زایه ند - جنس - sex). ټنجا گوی بگره خه پیام چو ن ناوانوه ده گاته پایه ی «ابن الرواندي» و هه ر به خواناس و هه کیمیش ناوی ده بری. له کونی هه ره کو نه وه هه لبه ست به ټیکرایي په کجار که متر له قسه ی عاده تی، چ جایی نووسین، حیسابی جدیه تی بو کراوه، ټیستاش هه ر وه هایه. نالی که ده لی:

شیققه ی فه له کولټه تلټس و ټه ستونه یی زیرین
بی بیکه به تارایی سه ر و سرکه یی والا

له جیاتی ټه وه ی پی بلین مامه نالی چو ن ده کری ټاسمان و په لکه زیرینه بدهینه ده می مه قه س و نووکی ده رزی، هه زار ټافه رین له خه یالټه بلنډ په روازه که ی و دارشته سیحراویه که ی ده که ی، جا ټه گه ر په کیکی عاده تی، یاخود نالی خو ی، بچیته بازاری قوماش و جلدروان و، مامه له ی ټه و ته رزه بابه ته و دروومانه بکات ده بی چ وه رامیک وه رگریته وه!

کام نووسه ر وپراوه تی له په خشاندا شتیکی وه ک «هه تیوی بولغار و په هودی به چه» ی شیخ رها و شه وه زور مه شووره که ی ټه ده ب «مصباح الديوان» به قه له می خویدا ټیپه ریټی؟ مه سه له ی حیساب له گه ل نه کردن و لی به داوټوه نه کردن به زیاده وه له هه لبه سته فولکلوری سه پاو و ده فگرتوو بو، واته شایه ر و گورانپیټ و به یتخوین و بالوره بیټ پتریش له شاعیر به ره و ته عبیری بپه رده و وینه ی شه رمه ټینه وه ده رټون بی ټه وه ی کو له جه زا و چاوسوور کردنه وه بکه ن چونکه ده زانن که س لیان زویر نایی. له زور به سته ی شایی و گورانی میلی، هه ز کردن روو له ټافره تی شوو کردوو ده کات وه ک که هه موو جارن شایه ر ده لی «میرده گوه ی بمری...» وه یا «... ناویرم بینم ناوی، له به ر میردی گلاوی» وه یا گورانی «لانکولی» هه مووی هه ر خه ریکی ژیر کردنه وه ی مندا له بو په یدا کردنی ده رفه تی ژوانی ده مه و به یان، له وه هه ر گه ری که گه لیک جارن له ره شبه له کدا باسی له شی ټافره ت به و شیوه یه ده کری که له ویدا نه بی جایه ز نیه... به ټیکرایي، شاعر له چاو فولکلور، پتر زمان ده گری له ټاست ټه و وشه و ته عبیرانه ی بیری بیسه ر بو لای

زایه‌ند دهبه‌نوهه هرچهند گه‌لیک پتر له په‌خشان ری‌ی ته‌عبیری ره‌های به‌رهو
زایه‌ند به‌خوی دهادت و لیشی ده‌سه‌لمیندری...

به‌هر حال، شاعر به‌زور ناکه‌وئ له‌سهر شاعیر، ئەمه‌ش راستیه‌که له‌خووه
ثاشکرایه‌هرچهند باسیشی ناکریت و هیچ حیسابیکیشی له‌سهر هه‌لنه‌ستاوه، خو
ئه‌وه‌ی راستی بی‌منیش له‌مامه‌له‌کردندا هه‌رگیز ئەو سه‌لامه‌تیه‌ی شاعیرم
تینه‌خویندوته‌وه و تیشی ناخوینمه‌وه له‌نووسینیشمدا ئەوه‌نده‌ی باسی شاعیری
کوردم به‌ته‌قدیسه‌وه کرده‌په‌خشانووسی کوردم باس نه‌کرده، لیره‌شدا که ئەم
راستییه‌به‌فراوانی ده‌ده‌مه‌به‌ر لیدوان پیش هه‌موو شیک مه‌به‌سم
روونکردنه‌وه‌یه‌کی شوین هه‌نگاوی شاعیری نوښخوازی کورده‌جا ئە‌گه‌ر
بوچوونه‌کانم هه‌لبگرئ، ره‌نگه‌به‌سوودی خوی ته‌واو بی، خو ئە‌گه‌ر گویشی نه‌دامی
چ زهره‌ریکی نه‌کرده، ته‌نانه‌ت ئە‌گه‌ر له‌خوشمی زویر بکه‌م دوستی له‌من
به‌رده‌وامتر و ریزلینه‌تری چه‌نگ ناکه‌وئ، بویه‌وا بیپه‌روا ده‌لیم له‌رووی خه‌ته‌ر و
سه‌لامه‌تیه‌وه شاعیر ده‌که‌ویته‌نیوان هونه‌رکار و نووسه‌ر. بایی ئە‌وه‌ی که شاعر
وه‌ک هونه‌ر ئارایشت و موسیقا و ته‌جریده‌پشکی سه‌لامه‌تی هونه‌ر وه‌رده‌گرئ،
بایی ئە‌وه‌ش که به‌هوی ئامرازی «وشه» ته‌عبیری مه‌فهوومتر له‌هونه‌ر به‌کار
دیتیت به‌رهو په‌خشان ده‌بیته‌وه له‌مه‌لبه‌ندی ترس و خه‌ته‌ردا. له‌کونه‌وه‌ش
گوتراوه «زمان به‌لای سه‌ره».

ئەم لایه‌نه‌ی بیخه‌ته‌ری، وه‌یا که‌مه‌ته‌ری، کاری نه‌کردوته‌سه‌ر شوره‌تی شاعیر
هه‌روه‌ک کاری نه‌کردوته‌سه‌ر هونه‌رکاریش، به‌پیچه‌وانه، شاعیر هه‌میشه‌له
نووسه‌ری په‌خشان به‌ناوبانگتر و مه‌رحه‌با لی‌کراوتر بوه. هه‌لبه‌ت ده‌زانم به‌شیک
به‌رچاوی ئەم پاداشه‌مه‌عنه‌وییه‌ده‌چیته‌وه بو ئەو له‌زه‌ته‌عاتیفیه‌ی که مه‌ردم له
شیعری نازکی وه‌رده‌گرئ. له‌بری هه‌ستی حه‌سانه‌وه و ئارامی گیان و تامه‌زرؤیی
شکان که له‌بیستن و گوتنه‌وه‌ی شاعیری جوانه‌وه به‌مرؤف ده‌گات مرؤفه‌که
پاداشتیکی خوشویستن و سۆز به‌شاعیره‌که ده‌داته‌وه، ئنجا هوی دیکه‌ش هه‌یه
پالپشتی له‌بلاوونه‌وه و ناو ده‌رکردنی شاعر و شاعیر ده‌کات وه‌ک ئە‌وه‌ی که
شاعر پتر له‌گه‌ل ده‌روونی بیسه‌ردا وتووێژی به‌رده‌وام ده‌کات و گه‌لیک دره‌نگتر
خه‌لق له‌گوتنه‌وه‌ی تیر ده‌بی، پتریش له‌په‌خشان ده‌ست ده‌دا بو ئە‌وه‌ی له‌لایه‌ن
خه‌لقه‌وه له‌سهر شانۆ و له‌کاتی کوپونه‌وه و نمایشت و چه‌ندین مونسه‌به‌ی
دیکه‌دا بگوتریته‌وه و بخویندریته‌وه باشتیش له‌گه‌ل جووشی عاتیفه‌هاوئا‌هه‌نگ
ده‌بی، ئاساتریش ده‌بیته‌گورانی...

به لې ټه مانه هه مووی یاریده ی شاعر ددهن تا ټه ویش وه ک هویه کانی دیکه ی ناو
 دهر کردن گورانینیزی، سینهما، رۆژنامه گهری، یاری، موزیعاپه تی... به خیرایی شاعیر
 مه شوور ده کات و ده بیاته پله ی عه بدولحه لیم و حه سه ن زیره ک له شوړه تدا، بینه
 قوتاییه کی زانکو که شاعر بلاو بکاته وه، له پرووی شوړه توه به و ماموستایه ی بگره
 که ههرچی زانستی سهخت هه یه به دهرسی ده لیته وه و کتیییسی له سهر داده نی،
 ده بینیت قوتاییه که زور له ماموستا که ی مه شوور تر ده بی، ټه مه راستی بیگومانه که
 له هه دوو دهسته ته رازووی ټهرک و یاداشدا به سوودی شاعیر له ننگه ر ده به ستی.

به و لای ټه م راستییه وه راستییه کی دیکه هه یه، ټه ویش له سوودی شاعیر زیاد
 ده کات و له ټهرکی داده شکینیت: هه تا واتای شاعر ته ماویر بی هه لوهستی شاعیر
 سه لامه تر ده بی، چونکه نامویی ته عبیر وه ک ټه و کالانه یه که تیژایی و برنده یی
 تیغ له نیو خویدا ده شاریته وه و زور به دره ننگه وه لپی به دیار دده که ده یه وی
 برین بخاته له شی ناحه زه که یه وه. له سه ریکه وه شاعر به هوی شیرینی و روح
 سوو کی و خنجیله یی خاله به خش کراوه له سه ریکیشه وه شاعیر به ته عبیری ته ماوی
 خووی چه پ ددهات له و نهرمه خه تهره ی که شیعری وه ک:

ملک و دستور و مجلس امة
 کل عن المعنی الصحیح محرف

کاتی خووی رهنگ بوو بیهینیته بهر هه نگاوی «رصافی». ټه وه ی راستیش بی
 شاعر که و هی تریش دوو چاری هیچ ناراحه تیه کیان نه کرد، ټه وه ی پیی سه غله ت
 بوو دهم لیدانی شتی سهر به تاین بوو که له حه قیقه تدا به گه لیک مه زه به یی
 ره واش ههر رهوا بوو که چی کومه له ک مه لای لی به خه بهر هینا، رهنگه ههر ټه و
 که سانه ش یارده ی رزگار بوونیان داییت که به هه لبه ست هیرشی ده بردنه سهر.
 شته سهر به تاینه کان به په خشان نه ک به شاعر بلاو بوو بوونه وه بویه بوو ټه و
 کاره ی کرد، نه خو زه هاوی به شاعر دهریبری که ده بی «اثر» خوا بی چونکه
 هه موو ټه و سیفه تانه ی دده نی که له خودا ره چاو ده کری و ههر دهینیته وه هوش و
 خواز (ارادة)، که ټه و دوانه شی پی بدری بو نه بیته خوا؟ ټه مه ی گوت (هه لبه ت من
 ده قی قسه کانی زه هاویم نه هیناوه توه) و پیشم شک نایه ت که سی له خووی به
 دنگ بینایی.

تو بینه له هه لبه ستدا ههرچی جه هه ننه می دنا و قیامه ت هه یه له گیانی زوردار و
 به دکار و خوینتمز و داگیر کهر و «سیخور» ی بهر بده که س تووره ناکهیت چونکه

قسه کانت هیچ تاکیکی دیار و په نجه نیشان ناگر نه وه، شیعریش په خشی ته خبار نییه ناوی که سان و شویتان و میژووی رووداوان بکاته لیسته و له دیره کانیدا قه تاربان بکات، بویه یه ته وهی له باره ی خراپه وه ده یلیت، زور جارن، له وانه یه به دکاره که ش بیلیت.

له مه وه دمه وهی به شاعیری کوردی نویخواز بلیم خه ست کردنی ته مومژی ناو ته عبیر و هه لانی په رده ی نامویی به ده وری هه لبه سته وه هه شارگه ی خو تیدا بواردنه، ئنجا نمایشی ماسوولکه ی هونه ره، ئینجا سلیمانی گوته نی «خه نجه ره له کا» یه بی ئه رک و مه سره فه که یه، ئنجا «بیتاقه ی شه رف» به خو به خشینه بو ریزی هه ره پیشه وهی قاره مانه راستینه کانی هه رای فکر و باوه ری کومه لایه تی و چاره نووسی گه لان.

ئاخیوه ره تا له تم و نامویی زیاد کات خو ی له خه بات ده شاریتته وه... بوو که کانی فکری ماره بری خو ی ناکات... بگره ده خزیتته ناو ئه و بورجه عاجینه ی که له فیترگه یه کی سه ره له به ری فکر و هونه ر کراوه به عیب. ئنجا ئه گه ر جوانی و شکلی شاعر جاریکیان په رژینی سه لامه تی بو کیشابی، ئه و جینگل خواردنه ی له نیو بورجه عاجینه که دا به هوی ته عبیری نامه فهووم له زوربه ی هه ره زوری گه لی داده بریت چونکه یه ک تاکی جه مبووره ی ئه و خه لقه له قسه کانی ناگات. شاعیری که س تینه گه یشتوو که له لایه ن خه لقه وه پیشوازی لی ده کریت، به هوی مه فهووم نه بوونی قسه کانی ئه و پیشوازیه ی لی ناکریت، به لکو له شیوه ی قه رز و خواستنه وه دا پشکی «حورمه ت و خو شه ویستی» له تیکرا مه فهوومی «شاعیره تی»، نه ک له مه فهووم نه بوون، بو ی ده بی به مال. سه رمایه ی شاعیری نامه فهووم له و شه عبیه ته ی که هه یه تی قه رزی ده ست به سه ردا گیراوه.

شیعری زیده ته ماوی، به ناچاری ده بیته و توویژ له گه ل خو دا کردن، ئه و په ری لیک کیشرانه وه ی جغزی مه فهووم بوونی ئه وه یه به ره ی شاعیران له ری کوتانه وه ی ریگای له یه کدی نزیک و له یه کدی شاره زا بدوزنه وه بتوانن له یه کدی بگه ن، یاخود هه ری هه که یان به پی بوچوونی تایبه تی خو ی واتا له شیعری هاوریکه ی بداته وه، که ئه مه ش شیوازیکی نویی بابه تی لیکدانه وه یه خه ریکه له زوربه ی مه یدانه کانی سه قافه ت خو ی ده کاته روانگه ی سه لمینراوی تیوه رامان، تا ئه وه ی به ره می کوئینه ده دریتته به ر نیگای سه رده م نه ک به نیازی پتر تیدا روچوون و رووتتر کردنه وه و سه ره ژووتر بردنی سه رچاوه ی ما که کانی ئه و به ره مانه به لکو به راگو یستی

پاته وپات و یه کسه ری به ره هم و خاوه نه که ی له رۆژگاری خۆیه وه بو ئه م رۆژگار ه
وه ک که کوری ئه م رۆژه بیته... هه ر یه که یان به جوړیک واتای لیده داته وه به
ته واوی خاوه ن هونه ره که کپ ده کات.

ده بی بزاین شیعری له بنه رته و له یه که م جووله ی هه لئانیه وه جوړه دا پو شراوییه کی
وه ک په رده ی ته نک یا ئه ستووری به سه ره وه یه له چا و قسه ی عاده تیدا، تا ئه وه ی
ره نگه راست بی بگوتری شیعری زیده ساده و ساکار و مه فهووم به کاری هونه ری
له قه له م نادریته، مه گه ر له وانه بی که پی ده گوتری «سه ل ممتنع». به نمونه،
ئه م دیره شیعری شیخ ره زا به هو ی دار شتینی کی نه خته ک عاده تییه وه بوو به و
نامه فهوومه ی که هه ر ئیستا باسی ده که م:

کی بی له دلیرانی عشا یه که نه چوو بی
وه ک تیری ئه جه ل نوو که رمی جافی به نافا

وه ک ده بینیت دیره شیعری که له به شی هه ره واتا ئاشکرای هونرا وه یه، که چی نیمچه
شاعیری که ئه مه ی خواره وه ی لی خواسته وه و کوردی به دیاری بو نه وه یه کی
عوسمان پاشای جاف:

ئهو ی نه وه ی میر به ناف
ناعه لاجم شه و له داخ ت لیر ئه که م

ئه گه ر دیره شیعری که ی شیخ ره زا هه لوه شینینه وه بو باری عاده تی ئاخوتن و بلین:
«کی بی له دلیرانی عشا یه که نوو که رمی جافی به ناوکدا نه چوو بی وه ک تیری
ئه جه ل؟» نیمچه شاعیره که چاوی ره شکه و پیشکه ی نه ده کرد له وشه ی
«به نافا» و وا تیگا له کو تایی شیعری که دا سیفه ته بو «جاف»، ئنجا هه قیشم نییه
به سه ر نه بوونی کیس و واتا له وه ی به ده وری «به ناف» فه رموویه تی...

شیعری ئیستا که ی کوردی، زور به داخه وه، پی به پی تی هه لکشیه له نامه فهوومی تا کو
گه لیک جار ان ده گاته ئه و راده یه ی که له خاوه نی به ولاره ره نگه که س تی نه گات.
ئه و نامه فهوومییه و نامو ییه له وه ده رچه زاده ی عه فوییه ت و ورووژان و جو شان و
هه لره ژان بیته وه ک ئه وه ی که ده مه وانیه ده فری داخرا و و ئاخاوت هه لگرت
ناوه رۆکی ده فره که هه لره ژیت و ده ره پریت. نامو یی له شیعری نویابه تی کوردی بوه
به شه قل و ده ق و نه خش و روخسار، بگه ره تا راده یه ک به ره و ده روونی شاعیری ش
رۆیشته وه دا که خه ریک بوونی شاعیر به دۆزینه وه ی دار شتینی سه خت و ویتنه ی

کینوی به رهو خه یال و واتای ورد و تیکهه لکیش و نامه ثلووفی ئه و تویه وه ده بات که «معاناه» ی عاده تی نایانگاتی، رهنگه ئه م ورد پیوییه و تهنک هه لبرینه وه و خه یال باریک کردنه وه یه ش ته نها سوودیک بیت به شیعرى کوردی بگات له بری له دهست چوونی روونی و ساکاری و ئاشکرایى که سه رچاوه ی لی خواردنه وه ی ئاپوره ی خه لقه.

واتا و خه یالی دووره دهست به خو ی و نرخه هونه ری و مه عنه وه یه که یه وه وه ک ئه و گهنج و زیر و گه وه ره یه که له خه زنه ی ده ول مه نندا یه و به ر نیگای من و تو ناکه و ی، داخیشم ئه و داخه یه که گه وه ره ی وه ها نایابی کوردی، وه ک دهست ئیمه چوه، ته رجه مه ش نه کراوه بو زمانیکی دیکه به شیوه یه ک له عاله می رابگه یه نی که شاعیره بی پوول و پاره که، بگره بی شه هاده که ی، کورد به گه وه ره ی واتا و شیوه ی که س نه بیستوو و که س نه دیتوو ئه و سامانه مه عنه و ییه ی به دهوری رووته له یی خو به وه هه لئاوه تا ئه و راده یه ی بتوانی به خشنده بی و لئی بخوازریتته وه. ه یج موجامه له له وه دا نیه که ده لیم شیعرى نو ی بابه تی کوردی وه هام بیستوه به قو ناخ پیش زوربه ی، ته گه ر نه لیم هه موو، شیعرى نو ی بابه تی جیرانه کانی کورد که و توتته وه، ته نانه ت جار یکیان به یه کیک له و شاعیرانه م گوت که تو دیت و له فلانه بره شیعر تدا، به لای خو ته وه، به ناو هیتانی چند شاعیری غه یری کورد رووکاری هه لبه ستت به رز ده که یته وه ئنجا له به رزایی هه لبه سته که ته وه ده توانی دهست به گه یه نیه ده سته به رز کراوه کانیان به ره و ئاسوی په روازت. له مه شدا یه ک تو سکال موجامه له م به کار نه هیتا چونه ک به راستی و سه د جار ان به راست ئه و بره شیعره که نمونه ی گه لیک پارچه ی دیکه ی وه ک خو ی بوو تاکه یه ک هاوتای نه بوو له هه موو ئه و شیعره ناو ده ر کردوانه ی غه یری کورد که من له و چه ندین سالانه ی دوا ییدا بیستوو من. جوانی و به رزی بره شعره که ش په کی له سه ر ئه وه نه که و تبوو ئایا تیان ده گه یت یا ناگه یت. وه ک فرۆ که ی به هه واوه ه یچشی تیناگه یت و پیشه وه ده حه په سییت.

شیعرى نویابه تی کورد گه لیک به ولای شیعرى سه ده ی نۆزده می کورد، له نامۆیی و نامه فهوومی تیپه ری کرده، جا ته گه ر گله یی له شاعیریکی به ر له سه د سال بکه ین که شیعرى تو یکلدارى گوتوو ده سزانین ئه و شاعیره له سه رده می کدا ژیاوه که جار ی شیعر نه بوو بوه فه رمانبه ری بیروباوه ر، شاعیریش داوای شه عبیه ت و گه لدۆستی نه ده کرد، خو دیوانه که شی چاپ نه ده کرا، ه یج به ره و تا قمیکی رو شنبیرانیش بو ی نه ده بوونه پروباگه نده چی نه خو ی به ته مایه و نه که سیش لئی

دهسلمانده بېته پالوانی کومه لایه تی و قهومایه تی و ... و نه... نه... ننجا
شیره کانیشی له چاو شیعری سهردهم ساکار و روون بوون ئایا ده بی چ جوره
گله ییه ک بکری له نامه فهورومی شاعیری نوښخواری نوښاره تی کورد.

هه موو نهو «نه... نه...» یانه ی شاعیری کون بو «نهری... نهری... بهدی... بهدی...
بهلی... بهلی...» یه ریز و خوشه ویستنه بو شاعیری سهردهم نهوم له بیر ناباته وه
که ده بی تی بگه م... ده بی خوی لیم ئاشکرا بکا. داوا له هونه ر و توانای ده کم یا
قالبی وه ها دارپزیت به دلای خوی و به فه می بیسه ر بی، یاخود پتر روونای بخاته
نیوان شیرازه ی ته نینه وه ی داوه باریک و لوول خواردوه کانی نهو فکر و سوزی که
له به شیک ی بهرچاوی شیعری ئیستا که یدا بو شاعر خویتی عاده تی و فراژووش
گریچکه ده کا.

من نالیم، لیشی قبول ناکه م، به ده مودوی ئاخوتنی عاده تی و په خشان ی ساده
له گه لمدا سکالا بکات، تاوانباریشی ده کم که به نیازی خوړوونکردنه وه و مه فهوروم
بوون واز له وینه و واتای کیوی و رامکردو بهینی... موسیقا بدوړیتی... په رده و
پوشینه کانی سهر رووی بوو که خوولیاویه کانی بیچته وه... من ماموستای قوتابیانم له
شاعیر و هونه رکار ناوی... واعیز و په ندیاریشم ناوی... رابه ر ئاین و کومه لایه تیشم
ناوی. نه مانه بی نه وه ی شاعیر بن هه ن و له کاردان... من شاعیریکی هه ستیاری
هونه رکاری ده ست رهنگینی هه ناو ته قیوی جه زبه گرتووی شیت و شه یدا و به لهرز
و تا... مه فهوروم ده وی، ئوبالی رسکان و نه رسکانی نهو مه رجان هه ش ده چیته وه
نه ستوی به هره که ی، ئوبالی لی حالبوونیشی، نه وسا، ده چیته وه نه ستوی خوم.

نامویی شاعر، یا هه ر بابه تیک بی، که گه شته پله ی پیچرانه وه و لوولخواردنی
نه ولای تیگه ییشتنه وه چ پیویست به وه ناهیلی له ناوه رۆکه که ی بکولریته وه ئایا
رووی قسه و وتووژی له گه ل چه ندیه کی میلله ت و کام به ره و چینی میلله ته.
پارچه هه لبه ستی وه ها هه یه هه ر له به ر شیوازه نوئ پیوه که ی ده زانری نوښخوازه و
کونه په رست نیه. تو بلپی نه م دارشته پشته له «عروض» هه نه م شیوه ته ماوییه
نامه فهورومه له کوپوه په ریه وه بو ناو هه لبه ستی کوردی؟

هه لبه ت ناشی بلین نمای ئاسایی و فراژووبوونی خوړسک شیعری کوردی له
عه رووزه وه راگویتست بو نهو حالوباره ی که هیچ پیوه ندی به رابردوویه وه نه هیشت،
چونکه وه ک ده زانین نهو گورانیه که له هه لبه ستی کوردیدا گه ییشته راده ی
به ره واژبوون و هه لگه رانه وه له چه ند سالی کدا رووی دا به حال به شی لاسایی

کردنه وهی ده کرد چ جایی ئه وهی عهرووزی تیدا پیر و گهندهل بیت و چرووی تازه درکات و بیته نه مامی شیعری نویی کوردی.

ئه وهی بیهوی گۆرنی شیعری کوردی بباته وه بو گۆرانی باری کۆمه لایه تی و شارستانه تی و کوردستان نه کا ده ماری پیوهندی ژوورخان به ژیرخانه وه بیچرێ ده بی ئه وه به یادی خۆیدا بهینیته وه که وا کاتیک شیعری «گۆران» تطوری کرد و به دوا ئه ودا زوربهی شاعیره کانمان عهرووز و شیوه دارستن و بوچوونی میراتیان ته لاق دا هیشتا له هه موو کوردستانی عیراق سی ناوچهی لیوا و یه ک دوو ناوچهی قهزا کاره بای تیدا هه لکرا بوو و جارێ کورده واری یه ک بست به لای پیشه سازی و جوولهی هونه ری و په ره سندی خوینده واری و تازه بوونه وهی ژانی کۆمه لایه تی و ئازادی ئافرهت و ره ها بوونی بیرورا و ئه و جوړه دیارده ژیارینه وه نه چوو بوو که ئیتر ناشی بلین گۆرانی میژوویی کورد هوی گۆرانی شیعری کوردی بوو. که شیعری کوردی کیفی کۆنی خۆی، وه ک ماری دمه و هاوینان، دارنی جارێ زوربهی کورده واری له بری «ژنه که م» ده یگوت «خیزانم... ماله وه... مندالان».

به کورتی ده لیم ئه وهی بوه بنه مای گۆرانی شیعری کوردی دوو چشت بوو: یه که میان چاولیکه ری شیوازی دهره وهی کوردستان، بگره هی رۆژه لاتیش. دوه میان، که هه ر خۆ په لهی به هوی یه که م کرد، بلاو بوونه وهی زۆر خیرای فکری نوێخوازی دوا ی شه ری دوه م بوو به هه موو دنیا نه ک هه ر به کوردستاندا، که یه کیک له داهیتانه کانی نیو کوردانی ئه وه بوو وای له نۆبه ره ی رۆشنیری ئه وسای کورد گه یاند گۆیا شکلی عهرووزی له شیعردا پاشماوهی سه رده مه پاشکه وتوه کانی کۆنه په رستییه هه ر وه ک له گه لیک مه یدان ی دیکه ی کۆمه لایه تی و بیروباوه ردا شه ری پین نایه وه دژی ئه وهی پینی ده گوترا کۆنینه. ئه وهی زیاتریش له نیو شاعیره نه و باوه کانی کورددا وای کرد شیعری عهرووزی و شیوازی کۆن قرانی تی بکه وی پتر له وهی له نیوان فارس و عه ره بدا قرانی بیت هه ژاریه بیسنووریه که ی باری کۆمه لایه تی و ئابووری و رامیاری و سه ره له به ری وجودی میژوویی کورد بوو که ئه وهنده سامانه ی بو کوردی دوا ی حه ربی دوه م به جی نه هیشتبوو خۆی له بهر شالای نوێخوازی بیسنوور بگریت.

رابدووی کورد ئه وهنده هه ژار بوو نه یه توانی روخساری حازری بیاریزی له ئاست ئه و ورژمه ی که فکری نوێخواز له ژیاریه ئه وروباوه بوی هینا، به پیچه وانه ی عه ره ب و فارس که له به رانه بر پاله په ستوی فکری نوێخوازی پاش شه ری دوه مدا

سامانی فکری و مادی میراتی تهوتویان هه بوو زوړانی له گهڼ هیزه هه لته کینه کانیدا بکړی و بارته قای راوهستی. کورده واری بهر له وهی له پلهی بهره ژورچوونی مادیدا بگاته میسری سهردهمی محمهد عهلی پاشا هه ر له ناوه راستی سهدی بیسته مه وه وازی لهو شیواز و دارشته هینا که ئیستا کهش له قاهره ی 1980 دا هه ر باوه.

له پاشماوهی گه شه کردنه که ی سهره تاکانی سهدی بیسته م، که دریزه کیشانی رسکانه کوتوپره سهر که وتوه که ی ته ده بی نالی و شاعیره کانی دیکه ی کوردی سهدی نوزدهم بوو، چهند شاعیریک به ته مه نی کاملیانه وه، لیږه و له وی - به زوړیش له سلیمانی - له گهڼ شیوازی کون و شیوهی عهروزیدا به سهریان برد تاکو چرای عومریان کوزایه وه، ئیتر جیلی دوا، ههروهک له بیر کردنه وهی رامیاریدا، پیوهندیان به کونه وه نه ما له شیواز و ناوه روکی شیعریشدا به ته واوی لی دابرا تا ته و رادهیهی که راسته بگوتری ده ماری نه سه بیان به رابردوه وه هه لبریه وه.

وهک ده زانین تم له قه پیلک هاتنه دهر و دارنینی کیفی کون که رو شنبیری کوردی دوا ی شه ری دوه م کردی کیشایه وه سهر دوشمنایه تی «تراث» و به ینیکیش دهوامی کرد. به لام پاش ته وهی که گه شینی و به لینه خو شکه له کانی فکری نویخوازی کورد له سهر ته خته به ردی رهق و تهقی هه ژاری و نه داری کورد وردوخاش بوون «تراث» نرخیکی په یدا کرده وه، چونکه ورده ورده به دم ته جره بهی تالوه زانرا که چینی لیږه به پیشه وه و له وان به پیشتره وه ته و گونا هباره نین که خه یاله شلکه سافیلکه بی ته جره به که ی گه نجه نویخوازه کان لیان به هه له دا چوو بوو، تاوانی دوا که وتنی کوردیش ناچیته وه ته ستوی «تراث» و «رو شنبیری» ی کلاسیکی کورد، مه گه ر بای ته وهی حالوباری ناله باری کوردی سهردهمی ته و گه نجان به چیته ته ستوی گه نجه کانه وه، واته تیشکان و نه هاتنه دی به لینه کانی باوه ری نویخوازی کوردی دوا ی شه ری دوه م پیبه پی بوو به پاکانه بو رابردووی کورد چونکه به هه ست و به ده ستیش زانیان ره ها بوون و به ثاوات گه یشتن بو میلله تی هه ژار و بیه یز ته و ده ست هه لینه نیه که له راپه رینه که ی «وئبه» وه گه نجه نویخوازه کان لی به په له بوون. ئیستای بینینی رو شنبیری کورد، وهک مزاش، حورمه ت گرتی که له پوور و به رده وام بوونه له سهر شیواز و نیازی نوی.

له بهر تیشکی ئەم ږوون کردنه وه یه دا، که من به راستی ده زانم، مه علووم ده بی شیاوازی نوښی عه روزنه ویستی شیعری کوردی له سه ر بنجی میژوویی خوی نمای کرده، په ره سه نندیشی هی پنداویستی سه رده می کوردی نییه بایی ته وهی که وه چه ی لیک ماره برانی هه ژاری میژوو کوردی کورد و وروژمی سه قافه تی ږوژاوا به، ئنجا که شاعیریکی کورد دیت و له نیو لووزه وه جودا جودا کانی فیکر و شیاو و ږوچوون و ږواله ت و گه شکه گرتن و، به تیکرای «ناوه ږوک و ږوخسار» ی سه رده مده ته کان ده دات و مودیل ده گوریت و راوی واتای رامکردوو ده کات و ته مومژ له خوی ده ئالینی ږو ته وهی، به لای خویه وه، له کاروانی بزووتنه وهی ته ده بیی جیهانی دانه بری ده بیته مامله تکه ری مه لبه ندیکی «شعیر کردی خه یال کردی لاسایی کرد» ی ته وتو ته گه ر له کوردستانی هه لکه نیت و بیه یته «ته مو فرستان» خوی له ده ورو به ریکی زور نااشنادا نابینیته وه چونکه له ویشدا هه مان مامله ت و کار و بازار له گه ږدایه.

ته مومژ و نامویی به به ریوه هه یه تارمایی میوان به هی خانه خوی بناسریت...

«...»